Politika - Kultura, umetnost, nauka

Država: Srbija

Doseg: 148.168

Strana: 5

Površina: 640 cm^2

25.03.2023
subota

1 / 1

Визионар праведнијег света

Зборник текстова о једној од најзанимљивијих личности европске културе пореклом из наше земље открива Димитрија Митриновића као филозофа, мистика, заговорника југословенства, општег културног преображаја, а пре свега друштвеног реформатора

Александра Мијалковић

Надимак Мита Динамита дао му је Иво Андрић, један од многих значајних интелектуалаца тог времена с којима је Димитрије Митриновић друговао, делио мисли и визије будућег света. До данас је остала загонетка како је динамични, харизматични Херцеговац, рођен 1887. у сеоцету Доњи Поплат, успео да око својих идеја окупи толика уважена имена – познате и признате новинаре, уметнике, свештенике, професоре... па и нобеловца Андрића, да се повежу с њим и годинама буду под његовим утицајем.

Одговор су – истражујући његова писана дела и практично деловање у европским и светским интелектуалним оквирима, следећи многобројне референце (готово да нема истакнуте личности у Британији, и шире, која бар негде на маргини не помиње Митриновића у својим писмима, белешкама или цитатима) и текстове о њему написане – потражили учесници међународног скупа о Митриновићу и његовој оставштини, одржаног у главном граду Србије маја 2021. у организацији Центра за британске студије Факултета политичких наука у Београду и Англо-српског друштва. На основу њихових излагања објављен је зборник радова на енглеском језику, као заједничко издање Zepter World Book и ФПН, и представљен 16. марта у Палати уметности Мадлена.

Утописта и активиста

У књизи коју је приредио професор ФПН-а Слободан Г. Марковић, под насловом *Један од реформатора човечанства: Димитрије Митриновић између културног утопизма и социјалног активизма* налазе се текстови 13 аутора из четири земље (Србије, Британије, Италије и Холандије), као и мноштво фотографија, факсимила и насловница часописа у којима је Митриновић објављивао, па и страница из његових бележница с вежбама из кинеског језика (био је веома заинтересован за културу и религије Истока).

Зборник је подељен на четири целине. Прва је посвећена Митриновићу „као енигми и инспирацији" (са уводним излагањима Весне Голсворти и Срђана Шапера, и прилогом Слободана Г. Марковића о улози Митриновића у контексту културног трансфера између Европе, Балкана и Уједињеног Краљевства). Друга се бави питањем како истраживати Митриновића: о Фондацији Митриновић (у Братфорду, Енглеска) пише њен секретар Мајкл Тилдесли; проф. Александар Палавестра се присећа како је његов отац, Предраг Палавестра, радио на првој књизи о Митриновићу; текст Драгане Михаиловић из Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић" говори о Митриновићевом легату који је сачуван у овој институцији, а Немања Радуловић, професор Филолошког факултета у Београду, позабавио се представом Митриновића у српској култури.

У трећем делу упознајемо Митриновића као друштвеног реформатора, који преображај света види као културни преображај, а не политички (Слободан Г. Марковић), његове следбенике из Лондона тридесетих година прошлог века (проф. Ендру Ригби, Универзитет Ковентри) и неке од кључних идеја које је заговарао као што су уједињење држава без обзира на религију, традицију и историју, стварање „европске федерације", општи културни препород, „универзализација" појединца (проф. Луиза Пасерини, историчарка културе, Европски универзитет у Фиренци). Најзад, у четвртом поглављу проф. Зоран Милутиновић (Универзитетски колеџ, Лондон), писац Мартин Леви (библиотекар Универзитета Братфорд), проф. Немања Радуловић и историчар и писац Гвидо ван Хенгел (Универзитет Гронинген, Холандија) представљају Митриновића као филозофа, утописту и синкретичког мислиоца, уз објашњења како су на њега утицала дела Хегела, Соловјева, Фројда, Ерика Гуткинда и древни индијски текстови попут Веданте и Упанишада. Аутор из Холандије се посебно позабавио једним од кругова или група у којима је Митриновић деловао, *Кружоком форије* (био је активан и у *Крвном савезу* у Потсдму, *Плавом јахачу* у Минхену, *Њу еџ* групи у Лондону, *Адлеровом друштву* и групи *Нова Европа*, такође у Лондону, и повезан с руским *Инсајратором*).

Ван Хенгел је, иначе, пре неколико година у британској престоници посетио организацију која до данас шири Митриновићеве идеје и еклектични филозофски поглед и, кренувши његовим трагом по Енглеској, написао књигу *Видовњаци: сновиђена Европа*, коју је 2020. превео и објавио у Србији Клио. У њој се посебно бави Митриновићевим односима са холандским психијатром Фредериком ван Еденом и немачким филозофом Ерихом Гуткиндом, који су, као и он, били занети идејом о „свечовечанству" у којем ће владати правда и добро, сањали су велике снове, али су њихови утопијски пројекти остали неостварени.

Димитрије Митриновић

Загонетни „апостол сутрашњице"

На промоцији зборника, названој *Откривање загонетке Митриновић*, говорили су књижевник Мухарем Баздуљ, професорка Весна Голсворти, уметник и маркетиншки стручњак Срђан Шапер и приређивач зборника Слободан Г. Марковић, а разговор је допуњен с три измишљена интервјуа новинарке Цулије Воткинс (глумица Тамара Алексић) с познаваоцима Митриновићевог дела (Павлом Јевтићем у Лондону 1948. и Аленом Вотсом у Лондону 1972) и самим Митриновићем 1952. у Ричмонду, где је Митриновић преминуо 1953. (глумац Љубомир Булајић).

Баздуљ је запазио да се Мита Динамита, „учитељ човечанства" или М. М. Космој (псеудоним под којим је писао) налазио свуда где се нешто важно дешавало, мада је увек био склон самозатајности, а Весна Голсворти, која живи и предаје у Енглеској, пред осталог је рекла да је Митриновић, иако српска јавност о њему тако мало зна, био невероватно присутан у британској култури. Била је запрепашћена кад је, прегледајући преписку везану за чувену књигу *Љубавник леди Четерли* Дејвида Херберта Лоренса, открила писмо из 1917, у којем писац моли пријатеља, након што је овај у галерији у Лидсу слушао Митриновићево предавање о Ивану Мештровићу, да му исприча све о Митриновићу: како изгледа, чиме се бави...

Слободан Г. Марковић верује да је Митриновић, „апостол сутрашњице", проповедник бољег света, али и бољег човека, осим својим занимљивим идејама и изврсним наступима успео да опчини саговорнике – и жене и мушкарце – и својим личним шармом, наочитим изгледом, усправним држањем и хипнотичким погледом који многи његови савременици помињу. Имао је пуно успеха код дама, међу његовим љубавницама је била и Ајрис Три, глумица коју је наслikао Модиљани и извајао Епстајн.

Есејиста, песник, филозоф, преводилац, авангардни критичар, мистик, визионар, револуционар и пре свега – како је себе доживљавао – друштвени реформатор, Митриновић је по много чему био једна од најзанимљивијих личности европске културе 20. века пореклом с балканских простора, подсетили су говорници. Гимназију је завршио у Мостару, студирао је у Загребу и Бечу, затим неко време провео у Риму занимајући се за футуризам, екпресионизам, за међусобне утицаје различитих култура, за трансцедентно и мистично. Некадашњи младобосанац напустио је током јулске кризе 1914. родно тле и свој живот пропагатора панславенства и југословенског уједињења заменио улогом „духовног вође" у Лондону. Тридесетих година прошлог века окупио је групу следбеника које је привукао предавањима о личном развоју и о томе како могу да дају конструктиван допринос друштву у деструктивна времена.

О Митриновићу су код нас писали Предраг Палавестра (*Доима и ујединја Дмитрија Митриновића*, 1977), филозоф Павле Јевтић и теоретичар уметности Душан Пајин, *Уметничко друштво Градац* објавило је збирку Митриновићевих текстова (које је са енглеског превела и приредила Гордана Митриновић-Омчикус), књижевник и издавач Владислав Бајац је на основу сценарија за никад снимљени филм о Митриновићу написао роман *Црна кућица*, а Шапер је на скупу најавио филм и серију о „великом реформатору човечанства, учењаку, космополити, пацифисти, луталици и визионару", који је својом уметношћу, мистицизмом и дубином мисли фасцинирао не само своје савременике, већ и генерације које су стигле много после, као што су припадници новог таласа, осамдесетих година прошлог века у некадашњој Југославији.

Можда ће тако „загонетка Митриновић" бити коначно одгонетнута, а „мистик који је одсањао будућност" – како га је описао Слободан Г. Марковић – и у нашој средини најзад добити заслужено место.

Ovaj dokument je samo za internu upotrebu. Redistribucija i kopiranje nije dozvoljeno bez saglasnosti vlasnika autorskih prava!